

DERS: EĞİTİM YÖNETİMİ

Dersin verildiği Fakülte:	Eğitim Bilimleri Fakültesi
Bölüm:	Rehberlik ve Psikolojik Danışma
Öğretim Üyesi:	Doç. Dr. Şakir ÇINKIR
İletişim:	scinkir@gmail.com

12.Hafta: Destek İşlerinin ve Bütçenin Yönetimi

Sunu Akışı

1. Hazırlık Soruları
2. Destek İşlerinin Ve Bütçenin Yönetimi
3. Öğretim Yerleri
 - 3.1. Okul Binası
 - 3.2. Derslik
 - 3.3. İşlik
4. Öğretim Yerlerinin Kullanıma Hazırlanması
5. Bütçenin Yönetimi
6. Özet

HAZIRLIK SORULARI

- Okulun büyüklüğü ne kadar olmalıdır?
- Eğitim yeri kavramı nedir?
- Derslik ne işe yarar?
- Okula işlik, deney odası, kitaplık, okul müzesi neden gereklidir?
- Eğitime yardımcı yerler nerelerdir; önemli midir?
- Bütçenin işlevleri nelerdir?
- Eğitimin maliyetinin hesaplanmasında bütçenin yeri nedir?

DESTEK İŞLERİNİN VE BÜTÇENİN YÖNETİMİ

Eğitim programını uygulamaya uygun öğretim yerleri olmadan ve bu yerleri yönetmeye yardım edecek destek işleri yapmadan eğitsel amaçlara ulaşmak olanaksızdır.

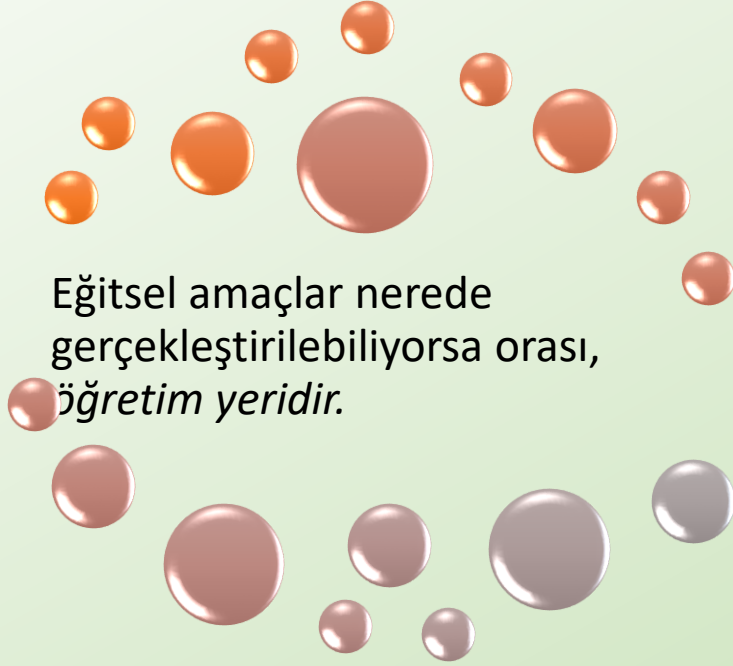
Öncelikle okulun öğrenci nüfusu ne olurundan fazla ne de az olmalı, okul uygun büyüklükte olmalıdır. Öğrenci nüfusuna yetecek derslikler, işlikler, deney odaları, kitaplık, çok amaçlı salon, eğitsel kol odaları, oyun alanları ve eğitime yardımcı yerlerin olması gerekmektedir. Okul binası ya da binaları bu eğitim yerlerini alabilecek elverişlilikte yapılmalıdır.

Öğretime elverişli bir ortam için okulun uygun donanımlarla donatılması, temiz tutulması, havalandırılması, ısıtılması, aydınlatılması, öğretim yerlerinin bakımının, onarımının ve korunmasının sağlık koşullarına uygun yapılması gerekir.

Para, eğitim sisteminin doğrudan girdisi değildir, ama bütün girdilerin sağlanmasının kaynağıdır. Sistemin etkili yönetilebilmesi için girdilerini sağlayacak bütçesinin işlevlerini yerine getirebilecek nitelikte yönetilmesi gerekir. Bütçenin hazırlanmasında bazı bilimsel yöntemler vardır. Siyasal erkler eğitime verdikleri önem derecesinde eğitim sistemine para ayırırlar.

Okul yönetimi genel ve özel kaynaklardan kendine yetecek kadar para sağlamada direnmek, sağladığı parayı da etkili kullanmak zorundadır. Yönetmen, para kaynaklarını kullanırken bir takım işlemleri yasalara uygun olarak yapmakla ve savurganlığı önlemekle görevlidir.

ÖĞRETİM YERLERİ

Eğitsel amaçlar nerede gerçekleştirilebiliyorsa orası, *öğretim yeridir.*

Öğretim, uygun bir ortamda uygulanmadıkça, amacına ulaşamaz.

Öğretime ve öğrenmeye elverişli bir ortamın oluşturulabilmesi için öncelikle okulun uygun bir büyüklükte olması gerekir.

Okulun içindeki yerler kadar, dışındaki doğal, kültürel, toplumsal ve endüstriyel çevrelerde de eğitim programının uygulanabileceği yerler vardır.

Ortam öğretim süreci ile öğrenme sürecini etkileyen etkenlerin tümüdür.

ÖĞRETİM YERLERİ

Okul Binası

Okul binası değişik ülkelerde değişik tiplerdedir. Bunlardan en çarpıcı olanı, hangar tipi okuldur.

- Bu tip okulda, çok geniş bir salon bulunur; bu salonda eğitim programının gereklerine göre, oynak bölmelerle öğretim alanları oluşturulur.

Başka bir yaklaşım da okul binasını var olan öğrenci nüfusuna yetecek büyüklükte yapmak, öğrenci nüfusu arttıkça yeni öğretim yerleri (modüle) eklemektir.

- Bu yaklaşım, nüfusu hızla artan bir çevrede olası öğrenci nüfusunu kestirmek zor olduğunda ya da okul binasını yapmak için o yıl elde az para bulunduğu uygulanmaktadır.

Bütün bu yaklaşımların amacı, okulun eğitim programlarının uygulanmasını duvarlarla engellemek; öğrencilerin özgürce çalışmasına ve öğretmenlerin *takım öğretimine* elverişli öğretim alanları yaratmaktır.

ÖĞRETİM YERLERİ

Derslik

Derslik, eğitim sisteminin vazgeçilmez öğretim yeridir.

çünkü okulların eğitim programları çoğunlukla derslikte öğrenilecek öğrenim görevlerini içermektedir.

Her öğretim basamağında dersliğin yeri vardır;

Anaokulu için düzenlenecek derslikler, elverdiğince ev havasını vermelidir. Derslik, çocukların bütün gereksinmelerini, aynı alanda ya da bitişik odalarda karşılamalıdır. Dersliğin, binanın zemin katında olması zorunludur.

Anaokulu dersliğinin kapılarından biri bahçeye (avluya) açılmalıdır. Ortalama olarak her öğrenci için 1-2 metrekare bahçe yeterlidir. Bahçenin çevresi öğrencileri koruyacak biçimde duvarla çevrilmelidir.

İlköğretim ve ortaöğretimde *sınıf dersliği* ve *ders dersliği* olmak üzere iki tür derslik bulunur: Sınıf dersliği ve ders dersliği. Sınıf dersliği, bir sınıfın bütün derslerinin yapıldığı, bir bakıma çok amaçlı kullanılan genişçe bir odadır.

Ders dersliği, yalnız bir bilim alanında ya da bir dalda yapılacak öğretim etkinlikleri için gereken donanımı, araç gereci içinde topladığı için öğretime daha elverişlidir ve bir bakıma özel bir dersliktir.

Bir derslikte bulunması zorunlu donanımlar, yazı tahtası, öğrenci sırası, öğretmen masası, sınıf dolabı, elbise askılıklarıdır. Eğitim programını dersliğe uydurmak yerine, dersliği eğitim programına uydurmak daha eğitseldir.

ÖĞRETİM YERLERİ

İşlik

İşlik (atölye), eğitim programının sanat ve teknolojiye ilişkin becerilerini öğrenmek için gereklidir. Müzik, beden eğitimi, iş, resim, teknoloji etkinlikleri ve işleri de, işlikte yapılabilir.

İşlik daha kapsamlı bir ders dersliğidir. İşlikleri kurmak, sınıf dersliği düzenim uygulayan okullarda zorunlu olur.

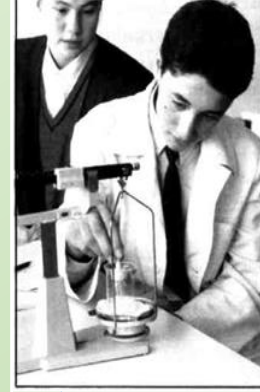
Meslek kazandıran okullarda işlik, derslikten daha önemli öğretim yeridir. Bir mesleğin gerektirdiği beceriler, bilgiler ancak işlikte elde edilebilir. İşlik açmak ve donatmak derslikten daha pahalıdır.

ÖĞRETİM YERLERİ

Deney Odası

Deney odası (laboratuvar), derslikten ve işlikten ayrı özellikleri olan bir ders dersliğidir. Deney odasının, ders dersliğinden ayrılığı, buradaki öğretim etkinliklerinin denemeye dayanması; işlikten ayrılığı ise, işlikteki gibi bir iş yapıp bitirme ve üretme yerine, bilgi elde etmek için deneme yapılmasıdır.

İlköğretimde, işlikle birlikte deney odasının da okula girmesi, eğitimin niteliğini yükseltir.

Deney odası açmak, donatmak, tüketim gereçlerini sağlamak pahalıdır; ama deney odasının öğrencilere kazandırdığı öğrenim yaşantıları da çok değerlidir.

ÖĞRETİM YERLERİ

Öğretime Yardımcı Yerler

Yemekhane, koridor, ambar, arşiv, öğrenci yurdu (yatakhane), öğretmen konutu gibi yerler öğretime yardımcı yerlerdir. Ama bunlar, öğretim dışı yerler değildir. Çünkü, öğrencilerin buralarda da öğrenebilecekleri bilgiler, beceriler ve tutumlar vardır.

Yemekhane.

- Beslenme eğitiminin uygulama yeri yemekhanedir.

Ambar.

- Her okulun donanımını, araçlarını, gereçlerini, besinlerini sakladığı bir ambarı vardır.

Arşiv

- Okulun evraklarının, sınav kâğıtlarının, öğrenci özlük belgelerinin ve okula ilişkin belgelerin düzenli, kullanılmaya elverişli biçimde korunduğu yerdir.

Koridor.

- Okulun koridorları da öğretimin yapıldığı yerlerdir. Özellikle Atatürk köşesinin, Türk büyüklerinin fotoğraflarının, doğa güzelliklerine ilişkin köşelerin koridorda bulunması yararlıdır.

Öğrenci Yurdu.

- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanununa göre bazı okullarda öğrenci yurdu (pansiyonu, yatılı kalınacak yeri) vardır. Öğrenci yurdunu yönetmek başlı başına bir iştir.

Konut.

- Bazı okullarda ya da okulun çevresinde, eğitim işgörenlerinin kullanımına sunulmak üzere konutlar yapılmıştır.

ÖĞRETİM YERLERİNİN KULLANIMA HAZIRLANMASI

Okulun Donatımı

Okulun donatımı için alınacak donanım, öncelikle eğitim programı için gerekli olmalıdır.

Donanım kavramına, bir öğretim yerinin duvar ve benzeri kısımlarının dışında sonradan takılan, yerleştirilen, öğretime dolaylı dolaysız gereken bütün eşya, araç, gereçler girer.

Donanım tehlikesizce, güvenle kullanılabilir; öğrencilerin *beden ölçülerine uygun* (ergonomik) olmalı, sağlığını tehlikeye sokmamalıdır.

Donanımın sağlam, ekonomik olmalı, savurganlığa yol açmamalıdır.

Donanımın bakımı, korunması, kullanılması, onarımı, yedek parçalarının bulunması, yerine yenisinin alınması kolay olmalıdır.

Donanım pek çok amaç için kullanılabilir, lüks olmamalı, ama öğrencilerin estetik duygusunu geliştirecek güzellikte olmalıdır.

Donanımın bakımı, onarımı, kullanmaya hazır tutulması, ambarlanması ustalık ister. Ayrıca eğitim araçlarının öğretmenlerce, ilgililerce gerektiği biçimde iyi kullanılmasına da yardım etmek gerekir.

BÜTÇENİN YÖNETİMİ

Para, eğitim sisteminin doğrudan girdisi değildir; ama eğitim sisteminin bütün girdileri parayla alınır. Bu yüzden para, eğitim sisteminin çok önemli dolaylı girdisidir.

- Bütçe yönetimi, para yönetimidir. Para yönetimi, paranın sağlanması kadar paranın harcanmasını da içerir.

Bütçe, örgütün etkili çalışmasını sağlayacak parasal planıdır (taslaktır). Genel olarak bütçeler bir yıl için hazırlanır ve bu bütçe yılına *mali* (akçalı) yıl denir.

- Eğitim bütçeleri için mali yıl, öğretim yılı değil, *Genel Bütçe'ye* koşut olarak takvim yılıdır.

Eğitim yönetmeni, öğretim yılı başlamadan önce öğretim yılı boyunca yapılacak işlerin ne zaman, nerede, kimlerce, nasıl yapılacağı tek tek gösteren yönetim planı yapar.

- Yönetmen, yönetim planına yapacağı işleri koyarken, bunlar için gereken parayı da koyduğunda, okulu için tasarlayacağı bütçenin ayrıntılı planını hazırlamış olur.

Bütçe, okulun yönetim planının bir yıllık kesiminin para diliyle anlatımıdır.

- Bütçe, yönetimce bir yıl içinde yapılacak işleri, ayrılan parayla birlikte ayrıntılı olarak gösterdiği için, aynı anda bir *etkinlik* (activity, faaliyet) *programıdır*.

Bütçe, *yönetimin* ve *denetimin* bir aracı; yönetimin bir yıl içinde yapacağı etkinliklerin *yasal* dayanağı; dolayısıyla *yetke* kaynağıdır.

- Yönetim, bu aracı iyi hazırladığında ve uyguladığında, yönetsel etkililiğini yükselterek okulun amaçlarını gerçekleştirmedeki başarısını artırır.

BÜTÇENİN YÖNETİMİ

Eğitimin Maliyeti

Ekonomide *maliyet* bir birim ürünün üretilmesine harcanan paradır. Bir birim ürünün üretilmesi için işlenen, işleyen, tüketilen, kullanılan ve teknoloji girdilerinin parasal değeri ürünün maliyetini oluşturur.

Eğitim sisteminde maliyet birimi öğrencidir. Bir öğrenciye, bir öğretim yılında, eğitim amacıyla harcanan paraya öğrencinin *eğitim maliyeti* denir.

Gerçek eğitim maliyetine eğitim amacıyla yapılan şu giderler ve gelir kayıpları da girer:

- Ana babanın, öğrencinin eğitimi amacıyla yaptığı besin, giysi, barınma, araç, gereç vb. giderleri;
- Öğrencinin, bir işte çalışmamasından doğan gelir kaybı;
- Okulun bütçesinden ve bütçe dışından yaptığı giderler;
- Eğitim işgörenlerinin öğrencilerin eğitimi için yaptığı harcamalar.

Öğrenci başına eğitimin maliyeti hesaplanırken, öteki maddelerdeki giderleri bulmanın zorluğu yüzünden genellikle okulun bütçesinden yapılan giderler kullanılır.

BÜTÇENİN YÖNETİMİ

Bütçeleme Teknikleri

Bütçeleme için birçok teknik vardır.

Devlet ve yerel yönetim bütçelerinin hazırlanmasında çoğunlukla geleneksel pazarlık ya da yıllık artırım yolu kullanılır.

Hiçbir hazırlığı, araştırmayı, çözümlmeyi gerektirmediği için bu iki yöntem de bilimsel sayılmaz.

Pazarlık yönteminde,

- ödeneği isteyen yönetmenle bu ödeneği bütçeye koymaya yetkili yönetmen pazarlık yaparak, yeni yılın bütçesini hazırlarlar.

Yıllık artırım yönteminde ise,

- bütçeyi hazırlayan yönetmen, geçen yılın bütçesinde, bir işe ayrılan parayı,
- pahalılığı
- ve ortaya çıkan yeni gereksinimleri dikkate alarak belli bir oranda artırır.

İş programı gerçekleştiğinde paranın ayrılmasına da son verilir.

Bu iş programının gerçekleşmesi için gereken para, iş programının adına konur.

Program Bütçe, okulun yapacağı her iş bir iş programının (projenin) yapılmasını gerektirir.

BÜTÇENİN YÖNETİMİ

Eğitime Verilen Önemin Göstergeleri

Bir ülkede, parasal açıdan eğitime verilen önemin derecesini ve bu önemin arttığı gösteren üç gösterge vardır:

Öğrenci basma eğitim harcamasının artması.

Eđer her yıl öğrenci basma harcanan parada bir artış varsa, öğrencinin eğitime, artan harcama oranında daha çok önem veriliyor demektir.

Eğitim yönetiminin *amacı*, eğitimin niteliğini düşürmeden öğrenci basma düşen maliyeti en aza düşürerek okulun *verimliliğini* artırmaktır.

Eğitim bütçesinin artması.

Bir ülkenin eğitime verdiği önem, eğitimi her yurttaşa ulaştırması ile ölçülür. Bu da, artan öğrenci sayısı oranında, eğitim bütçesinin, her yıl artmasını gerektirir.

Eğitim harcamalarının ulusal gelire oranı.

Eğitime verilen önemin yüksekliği, ülkenin artan ulusal gelirine koşut olarak her yıl eğitime daha çok para ayrılmasına bağlıdır.

ÖZET

Eğitsel amaçların gerçekleştirilmesi için öğretim ortamının elverişli olması gerekir. Enuygun okul büyüklüğü bu amaçla kurulur. Enuygun okul büyüklüğü öğretim için gerekenlerin yoksunluğuna ve savurganlığına elvermeyecek nicelikte ve nitelikte öğretim yerleri, araçları, gereçleri, eğitim işgörenleri ve benzerleri olan okuldur.

Okul binası, eğitim programına, sağlığa, tutumluluğa uygun olmalı, kolayca korunabilmeli, sağlam, kullanışlı olmalı, kolay işletilebilmen, çevreye ve öğrencilere uygun olmalıdır.

Her basamaktaki okulun, öğrencilerin gelişim düzeyine ve okulun eğitim programına uygun sınıf ve ders dersliği olmalıdır. İşlik, deney odası, kitaplık, okul müzesi, çok amaçlı salon, eğitsel kol odaları, uygulama bahçesi, oyun alanı ve eğitime yardımcı yerler, öğretime elverişli ortamı hazırlamak için gereklidir.

ÖZET

Bütçe, sistemin parasal planıdır; sağlanacak gelirleri ve harcanacak giderleri gösterir. Bütçe, sistemin amaçlarına yöneltilmesini; eğitim programının gerçekleştirilmesini; savurganlığın önlenmesini; sistemin sorunlarının ortaya çıkarılmasını; denetimi kolaylaştırmasını ve eğitim maliyetinin hesaplanmasını sağlar.

Bütçe hazırlamanın bazı teknikleri vardır. Okul yönetimi bütçe hazırlamada üst sistemlerin uyguladığı tekniği uygular. Eğitime ayrılan paranın değeri, aynı anda eğitime verilen değer göstergesidir. Öğrenci başına eğitim harcamalarının artması, okulun eğitim bütçesinin artması ve eğitim harcamalarının ulusal gelire oranı, eğitime verilen önemin derecesinin gösterir.

Siyasal erk, eğitimi kısa erimde oya dönüşecek bir yatırım olarak görmediğinde, eğitime daha az para ayırır.

Eğitimin para kaynağı, genel bütçeden, il özel idare bütçesi, köy bütçesi, öğrenim ödentileridir. Ayrıca okul, bağışlardan, döner sermayeden, okul koruma derneğinden para sağlayabilir. Okul yönetmeni sağlanan paraları savurganlığa uğratmadan yasa ve yönetmeliklere uygun olarak harcamaktan sorumludur.